

EU:n YLEINEN TIETOSUOJA-ASETUS
Kuva-arkistopäivät
21.11.2017

TIETOSUOJA-ASETUS

- tullut voimaan 25.5.2016
- ryhdyttävä kansallisesti soveltamaan viimeistään 25.5.2018
- kansallista tietosuojalakea valmistellaan

-Tatti-työryhmän mietintö ollut lausuntokierroksella, lausuntoja annettiin n. 100
(www.lausuntopalvelu.fi)

-mm. OKM antanut oman ehdotuksensa OM:lle 26.9.

SÄÄDÖSHIERARKIA JA ETENEMINEN

EU-ASETUS (kevät 2016)

KANSALLISET ERITYISLAIT (2018-?)

sektorilainsäädäntö, esim. Museolaki, Arkistolaki

KANSALLINEN YLEISLAKI (syksy 2017)

Tietosuojalakia koskeva HE eduskuntaan joulukuu 2017

Ongelmana vanhentuneet käsitteet

- Tietosuojalaki: tietosuoja ei suojaa tietoa, vaan yksilöä
- Käsitteet peräisin Henkilötietolakia edeltäneen Henkilörekisterilain ajoilta; Tietosuoja-asetuksessa ei edes käytetä termiä ”rekisteri”

-rekisteröity -> ”data subject”, yksilö johon tiedot liittyvät

-rekisterinpitäjä-> ”controller”, esim. kirjasto

Myös **asetus-termi** -> ”regulation” (vrt författning)

-johtaa tilanteeseen jossa tietosuoja-asetus (EU) on normihierarkiassa kansallista tietosuojalakia ylempi

Mitkä ovat henkilötietoja?

- henkilötietoja ovat tiedot, joiden nojalla **joku yksilö voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa**-> tuskin ammatti, sukupuoli, kieli, synnyinpaikka
- merkitystä ei ole sillä, **ovatko tiedot jo julkisia**, vaan käsittely aina perusteltava jollakin asetuksen luettelemista perusteista (art 6)
- jo kerääminen pystyttävä perustelemaan, ei vain julkaiseminen
- valokuva**, josta henkilö on tunnistettavissa, on henkilötieto
("kovin vanhat ryhmäkuvat, joissa ei ole nimiä, eivät enää ole henkilötietoja")

REKISTERINPITÄJÄ JA KÄSITTELIJÄ

-vastuullinen taho on [rekisterinpitäjä](#), eli ”se henkilö, viranomainen, virasto tms. joka *määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot*”

-asetus tuntee myös *yhteisrekisterinpitäjät*, jotka sopivat vastuualueiden jaosta

-vrt. [henkilötietojen käsittelijä](#) eli ”henkilö, viranomainen, virasto tms. joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun”

-rekisterinpitäjä saa käyttää vain sellaisia henkilötietojen käsittelijöitä, jotka toteuttavat riittävät suojatoimet

-käsittelijän vastuu määräytyy rekisterinpitäjän kanssa tehdyn [sopimuksen](#) perusteella, käsittelijä ei saa siirtää tehtäviään edelleen ilman ennakkolupaa

Miksi kannatti reagoida?

-osa artikloista pakottavia, normaalista EU-asetuksesta poiketen jättää kuitenkin kansallista liikkumavaraa:

1) mitä haluamme saada sisällytettyä uuteen kansalliseen yleislakiin?

-> liikkumavara ainakin artikloissa 85 ja 89

2) millaista kansallista erityissääntelyä tarvitsemme

-> liittyen esim. artikla 6, käsittelyn perusteet ”lakisääteinen velvoite”; ovatko nykyinen yliopistolaki ja kirjastolaki riittävän kattavia?

TIEDON VAPAUS JA JOURNALISTINEN TARKOITUS

- **pakollinen velvoite** sovittaa yhteen kansallisessa lainsäädännössä oikeus henkilötietojen suojaan ja tiedonvälityksen vapaus (artikla 85)
- voitaisiinko ulottaa myös kirjastoihin, ainakin niiden lehtiarkistoihin?
- asetuksen johtolause 153: ”tähän vapauteen liittyviä käsitteitä, kuten journalismi, on tulkittava väljästi”
- *tietosuojavaltuutetun kannan (?) mukaan kuitenkin eroteltava henkilötietojen käsittely akateemisen ilmaisun tarkoituksia varten ja toisaalta sananvapauden suojaama journalismi*

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TULKINTA?

- jos sanomalehden arkistossa käsitellään henkilötietoja sisältäviä aineistoja tarkoituksena lehtikirjoituksen julkaiseminen, toiminta on sananvapauden suojaamaa
- mutta jos kirjaston hallinnoimassa lehtiarkistossa käsitellään samoja henkilötietoja sisältäviä aineistoja, jotta tutkija voi myöhemmin julkaista artikkelin, toiminta ei ole sananvapauden suojaamaa
- > art. 85 suojaa saisi ainoastaan tutkijan vapaus julkaista, ei tämän taustalla oleva henkilötietojen käsittely kirjastossa/arkistossa

Rekisteröidyn oikeudet (art. 15-21)

- oikeus saada **pääsy tietoihin** art. 15 (vrt. nykyinen rekisteriseloste)
 - oikeus vaatia, että virheelliset henkilötiedot **oikaistaan** art.16 (jo nyt laissa)
 - oikeus vaatia **tilapäistä käsittelyn rajoittamista** jos käsittely lainvastaista/kiistää tietojen paikkansa pitävyyden/tarpeen oikeudellisen vaateen laatimiseksi jne. art. 18
 - **velvoite ilmoittaa** oikaisuista/poistoista/rajoituksista kaikille, joille tietoja luovutettu - ellei kohtuutonta vaivaa art. 19
 - **oikeus siirtää tiedot** toiselle rekisterinpitäjälle art. 20; ei koske käsittelyä joka tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi
 - **oikeus vastustaa käsittelyä**, joka perustuu art. 6 määriteltyyn yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen; ei koske käsittelyä joka tarpeen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi
- > **haittaavatko jotkut näistä rekisteröidyn oikeuksista toimintaamme siinä määrin, että meidän on tarpeen vaatia poikkeuksia rekisteröidyn oikeuksiin?**

Rekisteröidyn oikeudet ja niistä poikkeaminen

art 89

- asetuksen keskeisenä tavoitteena on parantaa yksilön mahdollisuuksia päättää itseään koskevien henkilötietojen käsittelystä->

rekisteröidyn oikeuksista säädetty art. 15-21

- jäsenvaltioilla mahdollisuus säätää rekisteröidyn oikeuksia koskevista poikkeuksista (artikla 89)
 - yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia ja
 - tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia varten

Yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus?

-mitä tarkoitetaan termeillä ”arkistointitarkoitus” sekä ”yleisen edun mukainen”?

-> ”arkistointitarkoitus”

- ei määritelty asetuksessa
- erottelu arkistointi ja säilyttäminen, arkistoinnista on kyse kun aineistoa käytetään muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen

-> ”yleinen etu”

-OKM (26.9.): ”henkilötietoja käsitellään yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa kirjastoissa, museoissa ja arkistoissa”

”lakiluonnos jättää epäselväksi, mitkä olisivat yleisen edun mukaisuuden kriteerit”

”yleistä etua palvelevat laitokset voivat edustaa eri oikeushenkilömuotoja viranomaisista yhdistyksiin”

-työryhmän esitystä on täsmennettävä lakiin otettavalla säännöksellä, että koskee myös muuta kuin lakisäateistä toimintaa”

MUUN ERILLISSÄÄNTELYYN TARVE?

- mahdollisuus liikkumavaran käyttöön ei kokonaan sulkeudu, kun uutta yleislakia koskeva HE on annettu eduskunnalle
- onko tarpeen määritellä muistiorganisaatioiden lakisääteiset velvoitteet/tehtävät nykyistä tarkemmin erityislainsäädännössä, vrt. arkistolainsäädännön uudistamishanke
- nykyisin Kansalliskirjaston osalta Yliopistolaki, Kulttuuriaineistolaki; muiden tieteellisten kirjastojen osalta ei olemassa suoraan niitä koskevaa lain tasoista sääntelyä (paitsi yliopistojen tehtäviä koskevat säännökset), yleisten kirjastojen osalta Kirjastolaki?
- tähän saakka Kansalliskirjastossa voitu nojata Henkilötietolain 8§:n 4. kohtaan eli lakisääteinen velvoite; tulkintoja haettu tietosuojalautakunnalta

MUUTA MERKILLE PANTAVAA

- asetusta ei sovelleta [kuolleisiin](#) (jl. 158)
- [oikeus tulla unohdetuksi](#) ja poistaa tietoja (art. 17) ei ulottune muisti-organisaatioihin, ”ei sovelleta.. jos käsittely on tarpeen:
 - lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi
 - yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista varten”
- [tietosuojalautakunta lakkautetaan](#), samalla häviää mahdollisuus pyytää ennakkolupia (8§ 9k. lupatoimivalta); tämä voi korostaa tarvetta määritellä tehtävämme aiempaa tarkemmin
- EI mainintaa [asiakkuus- tai jäsenyyssuhteesta](#) käsittelyn perusteena (art 6); tietosuojavaltuutetun ohjeistuksen 24.1. mukaan asetuksessa mainittu ”oikeutettu etu” kattaa kuitenkin tämän

Olennaisimmat muutokset

- **osoitusvelvollisuus**: kirjaston/arkiston/museon on pystyttävä tarvittaessa osoittamaan, että tietosuoja-asetuksen velvoitteet on huomioitu sen toiminnassa
- **ankarat sanktiot**: oletettavasti myös julkisen sektorin toimijat, myös KK
- **sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuoja**: tietosuojavaikutukset tulee aina huomioida uusia toimintatapoja ja järjestelmiä käyttöön otettaessa
- **ilmoitusvelvollisuus**: jos tietoja häviää/tietomurto, viranomaisia informoitava 72 tunnin kuluessa, rekisteröityjä niin pian kuin mahdollista
- **asiakkaiden oikeudet**: oikeus saada tietää, mitä tietoja kerätty, mihin tarkoituksiin. Oikeus vaatia käsittelyn rajoittamista jne.
- **tietosuojavastaava**: kaikki toimijat, joiden ydintehtäviin kuuluu henkilötietojen käsittely

OKM SÄÄNNÖSEHDOTUKSET

- 5-6 säännösluonnosta; epävarmaa sisällyttääkö OM nämä Hallituksen esitykseen:
- täsmennetty art 6 mahdollisuutta käsitellä henkilötietoja [tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia](#) varten; tietyin edellytyksin myös arkaluonteisia tietoja
- täsmennetty art 6 mahdollisuutta käsitellä tutkimusaineistoja, kulttuuriperintöaineistoja sekä näiden kuvailutietoja [yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia](#) varten
- täsmennetty mahdollisuutta [julkistaa kuvailutietoja](#)
- täsmennetty mahdollisuutta [poiketa rekisteröidyn oikeuksista](#), kun kyseessä on tutkimustarkoitus tai yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus

Kuvailutietojen julkistaminen

Tietosuojalaki 33§ (luonnos)

Kulttuuriperintöaineistojen saattaminen käytettäväksi

Rekisterinpitäjällä, jonka lakisääteinen tai sääntömääräinen tehtävä on tutkimus- tai kulttuuriperintöaineistojen tallentaminen ja saataville saattaminen, on...

”oikeus antaa tai asettaa saataville henkilötietoja sisältäviä kulttuuriperintöaineistoja ja niiden saatavuutta edistäviä kuvailutietoja. Tiedon antaminen tai saataville asettaminen edellyttää, että käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja rekisteröidyn oikeuksiin nähden”

-> oikeus ei olisi absoluuttinen, vaan edellyttää harkintaa. Tarvittaessa tulee pystyä osoittamaan, että oikeasuhtaista jne

OM ehdotus 1.11.2017

Tietosuojalaki (luonnos)

3.4§ Käsitteilyn lainmukaisuus

”Henkilötietoja saa käsitellä...jos henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen, **kulttuuriperintöaineistojen sekä näiden kuvailutietoihin** liittyvien henkilötietojen käsittely arkistointitarkoituksessa on tarpeen ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja rekisteröidyn oikeuksiin nähden”

-> tämäkin edellyttää järjestelmäkohtaista harkintaa, ei avoin mandaatti

MITÄ MEIDÄN OLISI TEHTÄVÄ?

- selvitettävä, millä perusteella henkilötietoja eri toiminnoissa käsitellään: lakisääteinen velvoite, yleinen etu, suostumus?
- jos perusteena asiakkaan suostumus, varmistettava että käsittelyn ehdot ovat asiakkaan saatavilla
- asiakasta informoitava
- asetus määrittelee käsittelyn periaatteet ja tavoitteet, käytännön toteutustapa toimijoiden itsensä määriteltävä; artiklan 5 periaatteet eivät sanahelinää vaan käytännön vaatimuksia: läpinäkyvyys, täsmällisyys, tietojen minimointi, säilytyksen rajoittaminen, luottamuksellisuus
- > tietosuojaviraston vaatiessa kyettävä osoittamaan, että noudatettu
- toteutustavan osalta linjaukset tehdään HY:n tasolla (Jarkko Reittu)

Oletusarvoinen/sisäänrakennettu tietosuoja

-järjestelmiä suunniteltaessa tarkistettaessa, löytyykö käsittelylle jokin [artiklassa 6](#) lueteltu peruste

-ennen järjestelmien käyttöönottoa tarkistettava, toteutuvatko [artiklassa 5](#) luetellut periaatteet:

- tietojen minimointi
- läpinäkyvyys
- täsmällisyys
- luottamuksellisuus
- säilytyksen rajoittaminen

-tietosuojaviraston niin vaatiessa pystyttävä osoittamaan että järjestelmä täyttää asetuksen edellytykset-> dokumentointi

Suostumus käsittelyperusteena

-suostumus on **eräs** henkilötietojen käsittelyn peruste

-tulee olla vapaaehtoinen, nimenomainen ja tietoinen (jl 42,43)

-> valmiiksi rastittu ruutu ei kelpaa käsittelyn perusteeksi

Suostumuksen edellytykset (artikla 7):

- rekisterinpitäjän pystyttävä osoittamaan, että suostumus annettu
- pyyntö esitettävä helposti ymmärrettävässä muodossa
- oikeus peruuttaa milloin tahansa
- lapsen (13-16v) osalta erityisehtoja (art 8)
- ei jos rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä selkeä epäsuhta (esim TA-TT)

-WP29 tulee vielä täsmentämään suostumuksen käsitettä

Tietosuojakirjanpito ja informointivelvoite

-tietosuoja-asetus ei tunne nykyisen kaltaista tietosuojaselostetta/rekisteriselostetta

Art. 12-14 laaja velvoite informoida rekisteröityjä:

- kaikki käsittelyä koskevat tiedot tiiviisti esitetyssä ja helposti ymmärrettävissä ja saatavilla olevassa muodossa
- kirjallisesti tai sähköisesti, pyydettyä suullisesti
- pääsääntöisesti maksutta
- millä perusteella henkilötietoja käsitellään: lakisääteinen, sopimus tms.
- seuraukset, ellei rekisteröity toimita pyydettyjä tietoja jne.

Art 30 ylläpidettävä kirjanpitoa käsittelytoimista:

- mm. käsittelyn tarkoitus, kuvaus rekisteröityjen ryhmistä, millaisia henkilötietoja kerätään, keille luovutetaan, miten pitkään säilytetään
- kirjallinen/sähköisessä muodossa
- esitettävä valvontaviranomaisen pyytäessä, ei julkinen

KIITOS!

pekka.heikkinen@helsinki.fi